

FINALE KATEGORII PROGRAMOVATELNÝCH KALKULÁTORŮ

Koncem roku 1983 se v Praze uskutečnilo finále všech kategorií programovatelných kalkulátorů soutěže v programování malé výpočetní techniky PROG'83. Finále uspořádala ve spolupráci s ČUV Svažarmu, redakcí AR a ČSVTS 031. ZO Svažarmu v Praze 10 pod záštitou ONV Praha 10.

Do účasti ve finále se svými programy probojovalo 14 programátorů kalkulátorů TI-58/59, 9 programátorů kalkulátorů TI-57 a 6 programátorů s různými typy malých programovatelných kalkulátorů CASIO. V 1. kole se zadání pro jednotlivé výše uvedené kategorie diametrálně odlišovalo. V případě kalkulátorů TI-58/59 se řešila stejná úloha jako v kategorii BASIC. Pořád i v této i v ostatních kategorických programovatelných kalkulátorů spolu s kritérii hodnocení bylo uveřejněno v ARA9/83. Druhou kategorii, kategorii malých programovatelných kalkulátorů, jsme nakonec rozdělili na kategorie dvě – kalkulátory TI-57 a kalkulátory CASIO (v té době zastoupené typy fx-3500P, fx-3600P a fx-180). Zadání úlohy 1. kola těchto dvou kategorií bylo volné a záleželo na volbě soutěžících.

V kategorii TI-57 nám její účastníci zaslali v 1. kole soutěže velmi zajímavé programy, které vynikaly buď originalitou zadání (výpočet polohy družice, volba způsobu dopravy) nebo originalitou řešení již známého zadání (nulové body funkce, kvadratická rovnice). Příjemně jsme byli překvapeni úrovní a náročností programů kategorie CASIO. Tyto malé programovatelné kalkulátory mají totiž oproti TI-57 podstatně omezené programovací schopnosti (max. 38 kroků, 7 pamětí, 2 typy podmíněného a 1 nepodmíněného skoku, a to vždy na 1. krok programu, apod.), a přesto se svou úrovní a náročností (v některých případech i vysokým

komfortem obsluhy) vyrovnały úrovní programů pro TI-57 (výpočet kořenů funkce, hra „mlýnek“).

Podobně jako v kategorii BASIC byla účastníkům finále zadána k řešení domácí úloha, kterou finalisté řešili v klidu doma s využitím všech dostupných pomůcek. Pro kategorii TI-58/59 byla vybrána úloha z teorie hromadné obsluhy, která měla řešit obsluhu zákazníků ve frontě. Pro kategorii TI-57 a CASIO to byla úloha ke stanovení optimálních podmínek přepravy. Řešitelé museli spolu se soutěžním domácím programem též zaslat výsledky zadného kontrolního příkladu.

Domácí úloha kategorie TI-58/59

Teorie hromadné obsluhy umožňuje navrhovat optimální soustavy, které jsou založeny na uspokojování požadavků na ně kladených. Přijde-li do soustavy obsluhy větší počet požadavků na obsluhu, než může obsluha splnit, vytváří se fronty. Prostojí ve frontě znamenají finanční ztráty.

Nadměrný počet linek znamená nevytíženosť a opět finanční ztráty. Optimum, ležící mezi těmito krajními stavy, pomáhá řešit teorii hromadné obsluhy.

Teorie hromadné obsluhy vychází z pravděpodobnostních závislostí tzv. stochastických procesů. Požadavky na obsluhu přicházejí nepravidelně, takže i ostatní parametry systému obsluhy mají pravděpodobnostní charakter. Při návrhu systému hromadné obsluhy jsou dány tyto výchozí údaje:

- počet linek obsluhy N
- rychlosť obsluhy μ
(počet obslužených za jednotku času)
- tok požadavků na obsluhu λ

- (počet přicházejících zákazníků za jednotku času)
- náklady na čekání jednoho zákazníka C_w
 - náklady na jednu obslužnou linku C_s
- Návrhne program řeší tyto úlohy:
očekávaný pravděpodobný počet zákazníků ve frontě:

$$L_q = \frac{N^w \left(\frac{\lambda}{N \cdot \mu} \right)^{w+1}}{N! \left(1 - \frac{\lambda}{N \cdot \mu} \right)^2 \left[\sum_{n=1}^{N-1} \left(\frac{\lambda}{\mu} \right)^n + \frac{\left(\frac{\lambda}{\mu} \right)^N}{N! \left(1 - \frac{\lambda}{N \cdot \mu} \right)} \right]}$$

pravděpodobný čas, strávený zákazníky ve frontě:

$$W_q = \frac{L_q}{\lambda}$$

pravděpodobný celkový čas, strávený zákazníky ve frontě a při obsluze:

$$W = W_q + \frac{1}{\mu}$$

pravděpodobný celkový počet zákazníků obsluhovaných i ve frontě:

$$L = W \cdot \lambda$$

celkové náklady obslužné služby:

$$TC = C_w \cdot \lambda \cdot W_q + N \cdot C_s$$

Kontrolní příklad:

V pískovně nakládají bagry písek na nákladní automobil. Průměrný počet nákladních automobilů, jedoucích pro písek (tj. tok požadavků) je $\lambda = 30$ vozů/hod. Za 1 hodinu 1 bagr obsluží průměrně 12 automobilů (tj. $\mu = 12$ vozů/hod.). Náklady na provoz 1 bagru činí $C_s = 450$ Kčs/hod. a náklady na čekání 1 automobilu $C_w = 180$ Kčs/hod. Zjistěte všechny údaje použijete-li se 3, 4 a 5 bagrů.

(pro $N = 3$ je $L_q = 3,51124$, $W_q = 0,11704$,

$W = 0,20037$, $L = 6,01124$, $TC = 1982,02$)

Domácí úloha kategorie TI-57 a CASIO

Z města A, které leží na řece, je třeba přepravit značné množství stavebního materiálu do města B, které leží ve vzdálenosti d (km) od řeky a a (km) po proudu řeky od města A. Zkombinujte přepravu po souši i po řece tak, aby cena přepravy byla co nejnižší, jestliže přeprava stejněho nákladu po souši je na 1 km b krát dražší, než na 1 km po řece. Je tedy třeba najít optimální místo pro vybudování přístaviště, odkud se bude stavět provizorní vozovku do města B. Toto místo leží x (km) od města A. Určete vzdálenost x (km) s přesností na tři desetinná místa a program sestavte tak, aby počítal pro různé zadávané hodnoty a , b . Je nutno dát pozor na možnost vyloučení říční dopravy v případě blízkosti obou měst, potom $x = 0$. Úkolem není vyřešit úlohu exaktně a pak pouze naprogramovat výsledný vztah, ale použít kalkulátoru tak, aby vynikla jeho schopnost určit optimální podmínky. Pro kontrolní příklad použijete hodnoty $a = 50$ km, $d = 10$ km, $b = 2$.

$$(x = 44,226)$$

Kritéria hodnocení programů v jednotlivých kategoriích byla shodná pro hodnocení domácích i soutěžních úloh. Při hodnocení domácích úloh však byl kladen větší důraz na úplnost dokumentace a grafickou úroveň, při hodnocení soutěžních úloh spíše na praktické vlastnosti programu (rychlosť výpočtu, komfort obsluhy ve vztahu k délce programu) a originalitu řešení zadanej úlohy. S výsledky hodnocení domácí úlohy byli účastníci finále seznámeni již při svém příjezdu do Prahy.

KRITÉRIA HODNOCENÍ KATEGORIE TI-58/59

- 1 - grafická úroveň (0 až 5 bodů)
- 2 - úplnost dokumentace (0 až 5 bodů)
- 3 - komfort ve vztahu k délce programu (1 až 13 bodů)
- 4 - efektivnost programování (1 až 13 bodů)
- 5 - originalita řešení (0 až 5 bodů)
- 6 - doba výpočtu pro $N = 20$ (1 až 10 bodů)

KRITÉRIA HODNOCENÍ KATEGORIE TI-57 (všechna

- Kritéria 0 až 5 bodů)
- 1 - úplnost dokumentace
 - 2 - správnost výpočtu
 - 3 - délka programu
 - 4 - obsazení paměti
 - 5 - rychlosť výpočtu
 - 6 - grafická úroveň
 - 7 - komfort ve vztahu k délce programu
 - 8 - originalita řešení

KRITÉRIA HODNOCENÍ KATEGORIE CASIO

- 1 - grafická úroveň (0 až 5 bodů)
- 2 - úplnost dokumentace (0 až 7 bodů)
- 3 - efektivnost programování (0 až 10 bodů)
- 4 - originalita řešení (0 až 5 bodů)
- 5 - správnost a rychlosť výpočtu (0 až 10 bodů)

Z přehledu kritérií hodnocení vyplývá, že hlavní nároky byly kladeny na grafickou úroveň dokumentace (analýza zadání, algoritmizace úlohy, vývojový diagram, výpis programu, popis významu a použití paměťových registrů, popis způsobu zadávání vstupních údajů a zobrazení výsledků), na efektivnost programování (programátorský styl, využití možností kalkulátorů), na originalitu řešení (použití vtipných algoritmů nebo speciálních funkcí kalkulátorů) a na praktické vlastnosti programu (správnost výpočtu, komfort obsluhy, rychlosť výpočtu).

Po slavnostním zahájení finále byly zadány dvě soutěžní úlohy, na jejichž vyřešení měli soutěžící po přečtení zadání a zodpovězení dotazů celkem pět hodin čistého času. Zadání soutěžních úloh bylo pro všechny kategorie shodné, to znamená, že prakticky došlo ke srovnání rozdílů mezi kalkulátory TI-59 a CASIO. Právě finalisté kategorie CASIO prokázali, že i na malých programovatelných kalkulátořech je možno velice úspěšně a elegantně řešit i takové problémy, které jsou na první pohled nad jejich možnosti.

KATEGORIE CASIO

finále PROG'83

celkové umístění	body	domácí úloha	soutěžní úlohy
1. Kohel Vladimír	(100)	1./34 b	2./66 b
2. Platoš Vítězslav	(88)	2./31 b	4./57 b
3. Valo Jaromír	(86)	3./28 b	3./58 b
4. Seige Viktor	(81)	4./27 b	5./54 b
Krejčík Roman	(81)	6./14 b	1./67 b
6. Voneš Lubomír	(50)	5./21 b	6./29 b

KATEGORIE TI-57

finále PROG'83

celkové umístění	body	domácí úloha	soutěžní úlohy
1. Černý Karel	(65)	1.-2./38 b	1.-3./27 b
Ondráček Jiří	(65)	1.-2./38 b	1.-3./27 b
3. Ochoň Václav	(53)	5./32 b	5./21 b
4. Košťůrk V.	(49)	9./22 b	1.-3./27 b
5. Varga Alexandr	(48)	3./34 b	4./14 b
6. Petráček Otakar	(43)	6./31 b	6./12 b
7. Viktorin Rostislav	(39)	8./29 b	7./10 b

KATEGORIE TI-58/59

finále PROG'83

celkové umístění	domácí úloha	soutěžní úlohy
1. Fedorko Ivan	2.	3.
2. Jelínek Jan	1.	4.
Horník Milan	3.	2.
4. Blaťník Martin	11.	1.
5. Léderer Emil	8.	5.
6. Jalovecký Rudolf	6.	6.
7. Svoboda Jiří	4.	7.
8. Kuchler Jiří	3.	11.
9. Bukový Ivan	5.	10.
Urbanec Herbert	4.	8.
11. Šerkop Stanislav	10.	9.
Kostecký Martin	6.	9.
13. Vonduška Lubomír	9.	12.
14. Veškrna Josef	7.	13.

Soutěžní úloha č. 1 – kategorie TI-57

Autor: Ondráček Jiří (23 let)

Pořadí: 1.-2. (65 bodů)

00 320	STO 0	25 66	x=t
01 02	2	26 511	GTO 1
02 322	STO 2	27 333	RCL 3
03 36	PAUSE	28 65	-
04 610	SBR 0	29 336	RCL 6
05 03	3	30 85	=
06 322	STO 2	31 76	INV x=t
07 36	PAUSE	32 512	GTO 2
08 610	SBR 0	33 610	SBR 0
09 861	LBL 1	34 332	RCL 2
10 02	2	35 36	PAUSE
11 342	SUM 2	36 511	GTO 1
12 332	RCL 2	37 864	LBL 4
13 24	Vx	38 332	RCL 2
14 326	STO 6	39 81	R/S
15 01	1	40 660	LBL 0
16 323	STO 3	41 01	1
17 862	LBL 2	42 341	SUM 1
18 02	2	43 331	RCL 1
19 343	SUM 3	44 65	-
20 332	RCL 2	45 330	RCL 0
21 45	:	46 85	=
22 333	RCL 3	47 76	INV x=t
23 85	=	48 61	INV SBR
24 49	INV INT	49 514	GTO 4

Před spuštěním programu je nutno stisknout tlačítka INV C, zadat konstantu 10 STO 5 a stisknout RST. Po vložení čísla odstartujeme tlačítkem R/S.

Soutěžní úloha č. 2 – kategorie TI-57

Autor: Ondráček Jiří (23 let)

Pořadí: 1.-2. (65 bodů)

00	323	STO 3	25	33 4	RCL 4
01	08	8	26	55	x
02	327	STO 7	27	08	8
03	861	LBL 1	28	-24	INV LOG
04	333	RCL 3	29	85	=
05	321	STO 1	30	-21	INV EE
06	08	8	31	49	INT
07	320	STO 0	32	81	R/S
08	862	LBL 2	33	86 3	LBL 3
09	610	SBR 0	34	01	1
10	66	x=1	35	34 4	SUM 4
11	613	SBR 3	36	-61	INV SBR
12	56	DSZ	37	86 0	LBL 0
13	512	GTO 2	38	33 1	RCL 1
14	01	1	39	45	:
15	-347	INV SUM 7	40	33 5	RCL 5
16	335	RCL 5	41	65	-
17	-394	INV PRD 4	42	49	INT
18	00	0	43	32 1	STO 1
19	22	x>1	44	85	=
20	66	x=t	45	55	x
21	514	GTO 4	46	33 5	RCL 5
22	22	x>1	47	85	=
23	511	GTO 1	48	-61	INV SBR
24	864	LBL 4			

Před spuštěním je nutno stisknout tlačítka INV C, zadat konstantu 10 STO 5 a stisknout RST. Po vložení libovolného celého kladného čísla stiskneme R/S.

Domácí úloha – kategorie TI-57

Autor: Černý Karel (20 let)

Pořadí: 1.-2. (65 bodů)

00	320	STO 0	20	51 2	GOTO 2
01	324	STO 4	21	35	CLR
02	35	CLR	22	81	R/S
03	81	R/S	23	71	RST
04	321	STO 1	24	86 2	LBL 2
05	35	CLR	25	33 3	RCL 3
06	81	R/S	26	387	EXC 7
07	322	STO 2	27	65	-
08	35	CLR	28	38 4	EXC 4
09	81	R/S	29	85	=
10	323	STO 3	30	40	(x)
11	861	LBL 1	31	76	x=1
12	334	RCL 4	32	51 1	GTO 1
13	327	STO 7	33	33 4	RCL 4
14	332	RCL 2	34	-34 0	INV SUM 0
15	-27	INV P→R	35	33 0	RCL 0
16	331	RCL 1	36	81	R/S
17	-397	INV PRD 7	37	71	RST
18	330	RCL 0			
19	76	x>1			

Stiskneme RST a postupně zadáme hodnoty a, b, d a hodnotu chyby i. Po stisknutí R/S při zadávání hodnot je zahájen výpočet a na displeji se objeví výsledek x.

Soutěžní úloha č. 1 – kategorie TI-58/59

Autor: Blaťný Martin (15 let)

Pořadí: 4.

000	76	LBL	025	13	C
001	11	A	026	69	OP
002	47	CMS	027	22	22
003	42	STO	028	43	RCL
004	00	00	029	01	01
005	02	2	030	55	:
006	42	STO	031	43	RCL
007	01	01	032	02	02
008	61	GTO	033	95	=
009	00	00	034	22	INV
010	42	42	035	59	INT
011	76	LBL	036	29	CP
012	12	B	037	67	EQ
013	01	1	038	12	B
014	42	STO	039	97	DSZ
015	02	02	040	03	03
016	69	OP	041	13	C
017	21	21	042	43	RCL
018	43	RCL	043	01	01
019	01	01	044	66	PAU
020	34	/x	045	97	DSZ
021	59	INT	046	00	00
022	42	STO	047	12	B
023	03	03	048	91	R/S
024	76	LBL			

Program spustíme tak, že na displej zadáme n a stiskneme tlačítko A.

Soutěžní úloha č. 2 – kategorie TI-58/59

Autor: Blaťný Martin (15 let)

Pořadí: 4.

000	76	LBL	021	59	INT
001	11	A	022	22	INV
002	47	CMS	023	44	SUM
003	42	STO	024	01	01
004	01	01	025	65	x
005	28	LOG	026	01	1
006	59	INT	027	00	0
007	42	STO	028	95	=
008	00	00	029	22	INV
009	69	OP	030	28	LOG
010	20	20	031	52	EE
011	76	LBL	032	22	INV
012	12	B	033	52	EE
013	01	1	034	44	SUM
014	00	0	035	02	02
015	22	INV	036	97	DSZ
016	49	PRD	037	00	00
017	01	01	038	12	B
018	43	RCL	039	43	RCL
019	01	01	040	02	02
020	22	INV	041	91	R/S

Na displej zadáme celé kladné číslo a stiskneme tlačítko A. Po výpočtu zůstane na displeji číslo, udávající výskyt jednotlivých číslic od 0 zprava.

Domácí úloha – kategorie TI-58/59

Autor: Jelínek Jan (45 let)

Pořadí: 2.-3.

000	76	LBL	050	35	1/x
001	18	C'	051	95	=
002	25	CLR	052	91	R/S
003	42	STO	053	65	x
004	00	00	054	43	RCL
005	42	STO	055	03	03
006	01	01	056	95	=
007	01	1	057	91	R/S
008	95	=	058	43	RCL
009	44	SUM	059	01	01
010	01	01	060	65	x
011	55	:	061	43	RCL
012	53	(062	04	04
013	43	RCL	063	85	:
014	02	02	064	32	x>t
015	55	:	065	65	x
016	43	RCL	075	32	x>t
017	03	03	067	43	RCL
018	65	x	068	05	05
019	69	OP	069	95	=
020	20	20	070	92	RTN
021	43	RCL	071	76	LBL
022	00	00	072	11	A
023	22	INV	073	42	STO
024	67	EQ	074	01	01
025	00	00	075	32	x>t
026	08	08	076	43	RCL
027	75	-	077	01	01
028	01	1	078	92	RTN
029	54)	079	76	LBL
030	42	STO	080	12	B
031	00	00	081	42	STO
032	55	:	082	02	02
033	44	SUM	083	92	RTN
034	01	01	084	76	LBL
035	43	RCL	085	13	C
036	01	01	086	42	STO
037	55	:	087	03	03
038	43	RCL	088	92	RTN
039	00	00	089	76	LBL
040	55	:	090	14	D
041	42	STO	091	42	STO
042	01	01	092	04	04
043	91	R/S	093	92	RTN
044	43	RCL	094	76	LBL
045	03	03	095	15	E
046	85	÷	096	42	STO
047	91	R/S	097	05	05
048	43	RCL	098	92	RTN
049	02	02			

Vložení vstupních údajů v libovolném pořadí: N stisknutím A, μ stisknutím B, i stisknutím C, Cw stisknutím D a Cs stisknutím E. Výpočet odstartujeme stisknutím C a zobrazí se nám na displeji hodnota Lq. Po dalším stisknutí R/S se postupně objeví hodnoty Wq, W, L a TC.